

 NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

cuba

NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

cuba

Christopher P. Baker
Fotografie: Pablo Corral Vega
en Cristobal Corral Vega

INHOUD

BEWUST REIZEN	6
DE REIS INDELEN	8
Geschiedenis en cultuur	12
Het huidige Cuba	14
Eten en drinken	24
Geschiedenis	26
Het landschap	40
De architectuur	48
Kunst en cultuur	56
Havana	63
Inleiding en kaart	64
Wandeling door Habana Vieja	70
Cubaanse sigaren	80
Behoud van het geloof	92
Het Verre Westen	101
Inleiding en kaart	102
Mogotes	106
Tabaksteelt	110
Rit langs de noordkust	114
Het noorden van West-Cuba	117
Inleiding en kaart	118
Che Guevara	126
Het zuiden van West-Cuba	131
Inleiding en kaart	132
Het koloniale erfgoed	142
Wandeling door koloniaal Trinidad	146
Centraal-Cuba	153
Inleiding en kaart	154
Het rif	160
Wandeling door koloniaal Camagüey	164
West-Oriente	169
Inleiding en kaart	170
Honkbalkoorts	174
Rit van Holguín naar Banes	180
Suikerriet	184
Oost-Oriente	197
Inleiding en kaart	198
Wandeling door historisch Santiago de Cuba	204
Rum	210
Rit van Santiago de Cuba naar Marea del Portillo	216
Archipiélago de los Canarreos	223
Inleiding en kaart	224
REISWIJZER	231
Hotels en restaurants	238
Winkelen	255
Uitgaan en activiteiten	259
REGISTER	265
FOTOVERANTWOORDING	270

Pagina 2-3: een torentje van Fortaleza de San Carlos de la Cabaña dat over Havana uitkijkt.
Links: zon, strand, water en koraalriffen behoren tot de vele verlokkingen die Cuba te bieden heeft.

BEWUST REIZEN

Verstandige reizigers gaan doelgericht op pad om alles uit hun reis te halen. Door bewust te reizen draagt u bij aan het behoud van de natuur, historie en culturele rijkdom van de plaatsen die u bezoekt. Daarmee verrijkt u ook uw eigen reiservaring.

Hoe reist u bewust?

- Bedenk dat uw aanwezigheid van invloed is op de plaatsen die u bezoekt.
- Besteed uw tijd en geld zodanig dat u iets bijdraagt aan de couleur locale (dat maakt uw verblijf ook interessanter).
- Respecteer het natuurlijke en culturele erfgoed van uw bestemming.
- Respecteer de lokale gebruiken en tradities.
- Toon de lokale bevolking uw waardering voor de interessante of unieke aspecten van hun streek, zoals het landschap, de historische dorpjes en gebouwen, de muziek of het eten.
- Trek af en toe uw portemonnee en steun kleine ondernemers die zich inspinnen om de bijzondere eigenschappen van een plaats te behouden. Zoek naar lokale winkeltjes, restaurants, pensions. Maak gebruik van reisorganisaties die trots en hart voor hun omgeving uitstralen. Mijd bedrijven die afbreuk doen aan het karakter van een plek.
- Zorg ervoor dat u mooie herinneringen en verhalen mee naar huis neemt, in de wetenschap dat u iets hebt bijgedragen aan het voortbestaan en de ontwikkeling van uw bestemming.

Deze manier van reizen wordt geotoerisme genoemd en valt te omschrijven als 'toerisme dat het geografische karakter van een plek – omgeving, cultuur, uitstraling en erfgoed – en het welzijn van de inwoners ondersteunt of versterkt'. Meer informatie over geotoerisme is te vinden op de website nationalgeographic.com/travel/geotourism.

cuba

OVER DE AUTEUR EN DE FOTOGRAFEN

Na zijn studie geografie aan de Universiteit van Londen en Latijns-Amerikaanse studies te hebben gevolgd in Liverpool, vestigde **Christopher P. Baker** (*christopher baker.com*) zich in Californië en begon hij een carrière als reisjournalist, fotograaf en docent. Hij schreef verscheidene reisgidsen over Cuba en Havana, waaronder *Mi Moto Fidel: Motorcycling Through Castro's Cuba* en *Cuba Classics: A Celebration of Vintage American Automobiles*. Daarnaast werkte hij mee aan reisgidsen over Colombia, Costa Rica, de Dominicaanse Republiek en Panama. In 2008 won Baker de Lowell Thomas Award voor reisjournalistiek. Als auteur en fotograaf werkte hij mee aan diverse publicaties voor *National Geographic Traveler* en *Newsweek*. Hij was gastspreker voor National Geographic in Cuba, de National Press Club en de World Affairs Council. Hij werkte mee aan uitzendingen voor National Geographic Channel, CNN, NPR en vele andere radio- en televisiezenders. Daarnaast is hij reisleader van een culturele reis door Cuba en hij begeleidt een motortour door het land.

De Ecuadoraanse fotojournalist, kunstenaar en jurist **Pablo Corral Vega** maakte vier fotoboeken: *Bare Earth*; *Silent Landscapes: The Andes of Ecuador*, *Ecuador: From Magic to Mirror* en de National Geographic-uitgave *Andes*. Hij is de oprichter en directeur van *nuestramirada.org*, een netwerk van Latijns-Amerikaanse fotojournalisten, en een van de bestuurders van *Pictures of the Year Latin America*, de grootste competitie van zijn soort in de regio. Corral Vega werkt voor *National Geographic* en andere tijdschriften en woont in Quito in Ecuador.

Cristobal Corral Vega werkte mee aan verscheidene documentaires en was fotograaf voor vele uitgaven. Tot zijn onderwerpen behoren stierengevechten, religieuze kunst, woninginrichting en toerisme. Hij is auteur van het boek *Ecuador: Espacios de Luz* en werkte mee aan *Ecuador: De la Magia al Espanto*.

De reis indelen

Wie Cuba bezoekt, ontdekt een sensuele, vaak surrealistische eilandstaat die het beste van het Caribisch gebied en Latijns-Amerika in zich verenigt. Er hangt een unieke sfeer van vervlogen tijden. U maakt een reis terug naar de jaren 50.

U ontdekt er niet alleen het bruisende leven in de kleurrijke, onweerstaanbare hoofdstad Havana, maar ook de charme van Trinidad, Remedios en andere koloniale steden, de tijdloze schoonheid van het platteland, waar de os nog voor de ploeg staat, en de oogverblindende stranden. En niet te vergeten de swingende wereld van muziek, dans en beeldende kunst. Het is het culturele gezicht van een communistisch land dat voortdurend blijft verbazen.

Vervoersmogelijkheden

Cuba is het grootste Caribische eiland, het is ongeveer 1300 km lang, en heeft een uitgebreid maar niet al te goed onderhouden wegennet. Het valt niet mee om een rondreis te maken. Er zijn binnenlandse vluchten tussen de grote steden, maar de vliegtuigen zijn vaak oud en weinig gerieflijk, de veiligheid is soms twijfelachtig. De twee (staats)maatschappijen voor binnenlandse vluchten zijn AeroGaviota (tel. 7/203-0668, aerogaviota.com) en Cubana (tel. 7/834-4446, cubana.cu).

Met de comfortabele touringcars van Viazul (tel. 7/881-1413, viazul.com) kunt u de meeste steden en bezienswaardigheden bereiken. De lijnbussen van Omnibuses Nacionales (tel. 7/870-3397) worden alleen door Cubanen gebruikt en rijden op korte trajecten in en tussen steden; deze bussen zijn vaak niet veel meer dan omgebouwde vrachtwagens. U kunt ook per trein van Havana naar de belangrijkste steden reizen, zelfs tot aan Santiago de Cuba,

dat ruim 900 km ten zuidoosten van de hoofdstad ligt.

Koop uw kaartje via FerroCuba (tel. 7/860-0700).

In de steden is altijd wel een taxi te vinden, maar de staat van onderhoud laat meestal

Het standbeeld van Che Guevara met het Kind van de Revolutie in Santa Clara.

NIET MISSEN:

De sfeervolle oude straatjes van
Habana Vieja **64-74**

Een daiquiri in de stamkroeg van
Hemingway, El Floridita **79**

Wandelen en vogels kijken in de
Sierra del Rosario of de Sierra
del Escambray **104, 140**

Het revolutionaire spoor van
Che Guevara volgen **126**

De klinkerpleintjes van het
koloniale Trinidad **146-147**

Dansen tijdens het carnaval van
Santiago de Cuba **202**

Het wondermooie koraal bij
Isla de la Juventud **224-230**

te wensen over: Via Cubataxi (tel. 7/855-5555) kunt u een taxi bestellen. Bij grote hotels staan vaak taxi's te wachten. De tarieven variëren van CUC 0,50 tot 0,90 per km.

Avontuurlijke reizigers kunnen een auto huren om Cuba te doorkruisen. De meeste wegen zijn verhard, maar er zijn vele hinderissen, zoals gaten in het wegdek, loslopende dieren, ossenwagens en ander langzaam verkeer. Dat is zelfs het geval op de *autopista*, de snelweg van Pinar del Río in het westen naar Sancti Spiritus in het oosten (ongeveer 530 km). Pas op voor verraderlijke clausules in het contract; zo kan er in een contract staan dat de huurder verantwoordelijk is voor het onderhoud van de auto.

De verplichte verzekering dekt niet alle ongelukken. Als er gewonden of zelfs doden vallen, komt de veroorzaker van het ongeluk vaak in de gevangenis terecht. Het aantal huurauto's

op Cuba is beperkt, dus reserveer tijdig. De staatsverhuurbedrijven zijn Cubacar (tel. 7/835-0000, e-mail: cubacar@transtur.cu), Havanautos (tel. 7/273-2277, e-mail: havanautos@transtur.cu) en Rex (tel. 7/835-2277, rex.cu). Alle reserveringen lopen via Transtur (transtur.cu) en Via Rent-a-Car (tel. 7/206-9935, gaviotagrupo.com).

Als u maar een week de tijd hebt

De afstanden op Cuba zijn groot en een week is te kort om het hele eiland te bekijken; daarvoor zou u minstens tien dagen moeten uittrekken. Dus is het verstandig een keuze te maken tussen een reis naar Havana en omstreken in het noordwesten of Santiago de Cuba in het zuidoosten. Naar beide steden gaan directe vluchten vanuit Europa.

Een week in en om Havana zou er als volgt kunnen uitzien: op **dag 1** een rondwandeling langs de vier grote pleinen van Habana Vieja (Oud-Havana), ten oosten van het centrum.

Dag 2: een wandeling door het westelijk deel van Habana Vieja, met de historische gebouwen rond het Parque Central, het Capitolio (het voormalige regeringsgebouw), de boulevard Paseo del Prado en musea zoals het Museo Nacional de Bellas Artes en het Museo de la Revolución. Op **dag 3** een bezoek aan de chique wijk Vedado, met de Plaza de la Revolución, de neoklassieke Universidad de La Habana, het modernistische Hotel Riviera uit

Toeristeninformatie

Het Cubaanse Ministerie van Toerisme (Ave. 3ra en F, Vedado, Havana, tel. 7/836-3245, cubatravel.tur.cu) heeft geen kantoor in Nederland of België, maar wel in Engeland (167 High Holborn, London WC1V 6PA, tel. 020/7240-6655, travel2cuba.co.uk). Het ministerie kan brochures mailen en vragen beantwoorden, maar organisaties die gespecialiseerd zijn in reizen naar Cuba zijn betrouwbaarder. Op Cuba heeft Infotur (Calle 28 303 e/ 3ra y 5ta, Miramar, tel. 7/204-6635, infotur.cu) zes vestigingen in Havana, onder andere op het José Martí International Airport, en in de meeste andere steden en bij bezienswaardigheden. Elk hotel heeft een *buró de turismo*. (Zie ook Reiswijzer p. 236.)

Wanneer gaan?

Cuba heeft een heet en vochtig, tropisch klimaat, hoewel er ook enkele drogere gebieden zijn. Er zijn twee seizoenen: het droge (dec.-apr.) en het natte (mei-nov.). Het natte seizoen is het heetst en kan soms verstikkend klam zijn. Naar het oosten toe wordt het steeds warmer; vermijd Santiago de Cuba in de zomer. Het orkaanseizoen loopt van juli tot november, hotels bieden dan vaak voordelige arrangementen aan. De winter is meestal zonnig en warm, maar

er kunnen van december tot maart ook koufronten passeren. De mooiste periode om Cuba te bezoeken is februari-april, als het weer zacht is en de lucht kristalhelder.

Naast het weer is er ook het politieke klimaat om rekening mee te houden. Hoewel het steeds gemakkelijker wordt om Cuba te bezoeken, gelden er wel bepaalde regels en restricties. Zo hebt u nog altijd een visum nodig. (Zie ook Reiswijzer p. 232.)

de jaren 50 en het Cementerio Colón, waar bijzondere mausoleums staan. Ga een keer dineren bij La Guarida (het beste particuliere restaurant van Havana) en sla ook de beroemde shows in het Tropicana niet over.

Ga op **dag 4** naar Las Terrazas (per auto of met een excursie), een ecologische gemeenschap in de Sierra del Rosario, ongeveer 80 km ten westen van Havana. Overnacht hier en rijd op **dag 5** naar Viñales, een kleine 100 km verder naar het westen, waar tabaksplantages afgewisseld worden door bijzondere landschappen. Ga terug naar Havana voor een overnachting en rijd op **dag 6** naar Trinidad, een koloniale stad die op de Werelderfgoedlijst van de Unesco staat (350 km ten zuidoosten van de hoofdstad). Wandel op **dag 7** door de oude klinkerstraatjes en over pleintjes waar de tijd heeft stilgestaan. Rijd 's middags terug naar Havana.

Als u kiest voor Santiago de Cuba kunt u op **dag 1** een tocht per koets door het oude centrum te maken. Gebruik de rest van **dag 1** en **dag 2** om rond te wandelen en musea te bezoeken. Aanraders zijn een excursie naar het Spaans-koloniale fort Castillo El Morro en het bedevaartsoord Basilica del Cobre. Ga op **dag 3** naar

het dorp Siboney of het Parque Baconao aan de oostkant van de stad. Huur op **dag 4** een auto en rijd via Guantánamo en de Zoológico de Piedra naar Baracoa (een kleine 200 km oostwaarts). Baracoa is de oudste stad van Cuba. Besteed de ochtend van **dag 5** aan een rondwandeling door het historische centrum en rijd daarna nog een paar kilometer verder oostwaarts voor een boottochtje op de Río Yumurí. Beklim op **dag 6** de El Yunque; er zijn diverse organisaties in Baracoa die excursies verzorgen. Keer de volgende dag terug naar Santiago de Cuba om vandaar weer naar huis te vliegen.

Als u meer tijd hebt

Cuba heeft ongelooflijk veel mooi en interessants te bieden. Tijdens een veertiendaagse vakantie kunt u de

Geldzaken

Cuba heeft twee valuta: een voor inwoners en een voor toeristen. Toeristen betalen met Cubaanse pesos convertibles (CUC). Op sommige plaatsen kunt u ook met euro's terecht (Havana, Varadero, Cayo Coco en Cayo Largo). Waar dat niet mogelijk is, zult u moeten wisselen: de CUC volgt de koers van de dollar. Zorg ervoor dat u voldoende kleingeld en biljetten in kleine coupures hebt, want winkels hebben vaak geen wisselgeld. (Zie ook Reiswijzer p. 235-236.)

Cubanen weten zich heel goed te vermaken: er wordt veel domino gespeeld.

bovenstaande twee programma's combineren. Een derde week biedt u de kans om ook naar het gebied ten oosten van Havana te gaan, om te beginnen het strand van Varadero (140 km van de hoofdstad). Volg het voetspoor van de revolutionairen in Santa Clara (140 km verder oostwaarts) en bezoek het museum en mausoleum van Che Guevara. Ga terug in de tijd in het koloniale stadje Remedios (50 km verder naar het oosten) en ontdek Camagüey, de 'stad der pleinen' (een kleine 600 km ten oosten van Havana).

Vanuit Santiago de Cuba kunt u het koloniale Holguín bezoeken (130 km noordwaarts) en het nabij gelegen Birán, de geboorteplaats van Fidel en Raúl Castro. Hier wacht u een stevige wandeltocht naar Castro's oude guerrilla-hoofdkwartier La Comandancia de la Plata. Het resort Guardalavaca (145 km naar het noorden) biedt hotels, strandplezier; tochtjes per catamaran of stoomtrein, en dolfijnschows.

Veiligheid op Cuba

U kunt Cuba veilig bezoeken. In de steden krijgen toeristen zelden met geweld te maken, op het platteland nooit. De arme wijken Centro en Cerro in Havana zijn probleemgebieden en daar worden toeristen soms beroofd. Bij bezienzwaardigheden is altijd politie op de been. Toch is de kleine misdaad toegenomen met het toerisme; in drukke gebieden zijn zakkenrollers actief en soms zijn kamermeisjes op uw bezittingen uit. Ook toeristen die seksuele contacten met Cubanen aanknopen worden vaak beroofd, soms na toediening van drugs. Verklein het risico door 's nachts niet alleen de straat op te gaan, kopieën van uw paspoort en documenten te maken en de originelen in uw hotelkuisje te bewaren. Laat nooit iets onbeheerd achter.

Veel voorkomende oplichterij:

- U wisselt geld bij een Cadeca (officieel wisselkantoor) of hotel en krijgt geen bonnetje dat de wisselkoers vermeldt. U bent waarschijnlijk opgelicht.
- U betaalt met CUC en krijgt uw wisselgeld (deels) in waardeloze Cubaanse pesos.
- In een restaurant worden drankjes op de rekening gezet die u niet hebt gebruikt.
- U hebt een hotelkamer of excursie vooruitbetaald en krijgt een goedkopere kamer of rondleiding, maar geen restitutie.

Let in steden op zakkenrollers:

- Draag uw geld op uw lichaam, in een tasje om uw middel of nek en altijd onder uw kleding.
- Neem niet meer geld mee dan u nodig hebt.
- Laat sieraden thuis of in de safe van het hotel. (Zie ook Reiswijzer p. 236-237.)

Het huidige Cuba

Cuba is het eiland van majestueuze palmen en eindeloze suikerrietvelden. Het is ook het land van revoluties, opzwepende muziek en overweldigende charme. Dit ongrijpbare, boeiende land kent vele mysteriën en vreemde tegenstellingen. Bezoekers houden van de levenslustige en spontane Cubanen met hun heerlijke rum en zwoele ritmes.

Cuba ligt slechts 150 km van de neonverlichte winkelcentra en hypermoderne fastfoodrestaurants van Florida. Toch ligt het er door de politieke en culturele kloof ver vandaan. Ondanks zes decennia Amerikaans-Cubaanse animositeit heeft Cuba niets van zijn romantische aantrekkingskracht verloren en het toerisme bloeit als nooit tevoren.

Havana bij avond: links torent Hotel Nacional, gebouwd in 1930, boven Malecón uit.

Een bezoek aan Cuba is een tijdreis en roept herinneringen op aan de jaren 50, toen de stad volgens Somerset Maugham 'een zonnige plaats voor duistere types' was. Cuba's oude elan is echter springlevend, zelfs in de meest afgelegen delen van de stad. Overal in Havana, zij het minder dan enkele jaren geleden, rijden de klassieke Amerikaanse auto's rond, zoals plompe Chevrolets, met chrom overladen Chryslers, en Studebakers met een grote, grijnzende grille. Met hun nostalgische voorkomen doen ze de songs van Elvis Presley uit dezelfde tijd herleven. Deze vehikels vol vergane glorie zijn een metafoor voor de toestand van het eiland, met name die in de steden, die vaak eerder aan klassieke ruïnes dan aan moderne metropolen doen denken. Het verval maakt echter deel uit van de raadselachtige charme van het land

Cuba's koloniale steden, waaronder Camagüey, Remedios, Santiago de Cuba en Trinidad, bezitten prachtige

architectonische gebouwen.

De huizen dateren uit alle tijden en hebben vele stijlen. Spaanse 18e-eeuwse kathedraalen gaan er samen met Franse 19e-eeuwse rococoarchitectuur, terwijl art-decotheaters uit de jaren 20 van de vorige eeuw zich tussen de koele arcades van oude *mudejar*-paleizen hebben genesteld. Gelukkig wordt een groot deel van de koloniale architectuur van Cuba tegenwoordig beter onderhouden.

Buiten de steden zijn andere tijdloze kenmerken te zien. Koningspalmen met zilveren bladen rijzen uit boven tabaksvelden, die liefdevol bewerkt worden door *guajiros* ('boeren') met strooien hoeden. Ossen lopen voor de ploeg over de okerkleurige grond of trekken karren vol suikerriet over de landwegen. Cuba is synoniem met suiker en overal zijn suikerrietvelden te zien. De exotische, tropische schoonheid van Cuba heeft veel aan dergelijke rustgevende landschappen te danken. Daarnaast zijn er de verblindend witte stranden en ongelooflijk blauwe zee als in een reclame voor Cubaanse rum. En er zijn bergen, die een paradijs vormen voor wandelaars en vogelaars. Het is niet moeilijk te begrijpen waarom Cubanen hun eiland *Mi cubita bella* noemen ('Mijn mooie kleine Cuba'). Cuba heeft echter veel meer te bieden dan clichématig exotische beelden

Wat bezoekers het meest verrukt is de mogelijkheid tot avontuur, de levenslust en spontaniteit van de Cubanen en de wijze waarop ze met muziek en dans een sensuele sfeer weten te scheppen. Toeristen die zich beperken tot de bezienswaardigheden zonder zich

Havana herinnert aan de jaren 50, toen de stad volgens Somerset Maugham 'een zonnige plaats voor duistere types' was.

NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDS

CUBA

WERELDWIJD NEMEN EXPERTS VAN NATIONAL GEOGRAPHIC EEN KIKKJE ACHTER DE SCHERMEN EN DRINGEN DOOR TOT DE KERN VAN DE CULTUUR, DE GESCHIEDENIS EN HET VOLK VAN EEN LAND. DANKZIJ NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDSEN KAN HUN ERVARING DE JOUWE WORDEN.

DE REIS INDELEN, een uitgebreide kennismaking met Cuba, zodat je je reis op je eigen wensen en interessegebieden kunt afstemmen.

ERVAAR unieke belevenissen, zoals de levendige Cubaanse muziek – van *son* tot salsa – die overal wordt gemaakt; een duikersparadijs ontdekken en het pad van Cuba's revolutionaire verleden volgen.

INSIDER TIPS van de schrijvers en fotografen van National Geographic, maar ook van plaatselijke deskundigen, over hun favoriete plekjes, praktische zaken en veel meer.

INTERESSANTE FEITEN, in aparte kaders over historische personen en gebeurtenissen die van groot belang waren voor Cuba.

WANDELINGEN EN AUTOTOCHTEN, voorzien van duidelijke kaartjes, waaronder door Habana Vieja, het koloniale Camagüey en Cuba's idyllische noordkust

EXCURSIES BUITEN DE GEBAADE PADEN, zoals een bezoek aan de Finca El Pinar San Luís-tabaksplantage, een duik met haaien bij Santa Lucía en een wandeltocht naar Fidel Castro's voormalige guerrillahoofdkwartier La Comandancia de la Plata bij Santo Domingo

NIET MISSEN bij elk hoofdstuk vind je verwijzingen naar nadere informatie over sterk aanbevolen bezienswaardigheden en activiteiten.

PRACHTIGE KLEURENFOTO'S EN HANDIGE KAARTEN maken het eenvoudig te kiezen, je reis uit te stippelen en overal het mooiste te zien.

NUR 514

 NATIONAL
GEOGRAPHIC
REISGIDS

National Geographic Reisgids maakt deel uit van
Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

www.kosmosuitgevers.nl